Inkluzívny jazyk v európskej portugalčine: akademický diskurz, legislatíva a nové tendencie

JANA BENKOVÁ MARCELLIOVÁ
(Bratislava)

INCLUSIVE LANGUAGE IN EUROPEAN PORTUGUESE: ACADEMIC DISCOURSE, LEGISLATION AND NEW TRENDS

The article addresses the issue of inclusive language in the context of European Portuguese. The first section provides a brief overview of the academic discourse on inclusive language that has been taking place in Portugal in recent years. The second section analyses the legislative measures adopted by the Portuguese government to promote the use of non-discriminatory language in institutional documents, as well as inclusive language guides published by public institutions such as universities and municipal authorities. The final section focuses on the latest trends in the search for gender-neutral solutions — from the symbols @ and *x* to the introduction of the neutral ending *-e*.

KEYWORDS: inclusive language, non-discriminatory language, European Portuguese, generic masculine, gender equality

KĽÚČOVÉ SLOVÁ: inkluzívny jazyk, nediskriminačný jazyk, európska portugalčina, generické maskulínum, rodová rovnosť

ÚVOD

Otázka inkluzívneho jazyka patrí v súčasnosti k diskutovaným témam nielen v lingvistike, ale aj v širšom spoločensko-politickom diskurze. Jazyk nie je iba neutrálnym nástrojom komunikácie – odráža a zároveň spoluvytvára spoločenské vzťahy, normy a hodnoty. V tomto kontexte sa čoraz naliehavejšie kladie otázka, do akej miery môže jazyková prax prispievať k symbolickému zneprítomňovaniu určitých skupín obyvateľstva, a na druhej strane, ako ju možno vedome formovať v prospech väčšej inklúzie.

V článku sa zameriavame na situáciu v Portugalsku, kde sa debata o inkluzívnom jazyku v poslednom desaťročí výrazne zintenzívnila. Naším cieľom je poskytnúť stručný prehľad súčasného vedeckého diskurzu o inkluzívnom jazyku v portugalskom prostredí, zmapovať legislatívne opatrenia a inštitucionálne iniciatívy zamerané na podporu jeho používania a kriticky zhodnotiť navrhované jazykové stratégie z hľadiska ich praktickej využiteľnosti a prijateľnosti zo strany bežných používateľov jazyka. Článok tak nadväzuje na aktuálne európske diskusie o inkluzívnom jazyku a zároveň poukazuje na špecifiká portugalčiny, kde je otázka gramatického rodu a možností nahrádzania generického maskulína pomerne komplexná.

1. VEDECKÝ DISKURZ O INKLUZÍVNOM JAZYKU V PORTUGALSKU

Napriek pomerne rozsiahlej prijatej legislatíve, ktorou sa budeme zaoberať v ďalšej kapitole, bola v Portugalsku – na rozdiel napríklad od francúzskeho kontextu – dlho vedecká diskusia na tému inkluzívneho jazyka[1] pomerne obmedzená. V posledných rokoch však počet publikácií na túto tému stúpa. Viaceré z nich sa objavili ako reakcia na okrúhly stôl s názvom *Rodový stôl: Gramatický a kultúrny*

[1] Rovnako ako napr. Coutinho (2021) i množstvo ďalších autorov v kontexte románskeho sveta za inkluzívny jazyk budeme pokladať jazyk, ktorý je rodovo vyvážený, teda neznepríťomňuje a nediskriminuje ženy, aj rodovo neutrálny jazyk, ktorý neznepríťomňuje a nediskriminuje nebinárne osoby.

rod, ktorý sa uskutočnil v rámci 22. Stretnutia portugalskej lingvistickej asociácie na Univerzite v Aveire v roku 2016. João Veloso, ktorý okrúhly stôl moderoval, reagoval rozsiahlym článkom na svojej webovej stránke, kde argumentuje, že gramatika nemá rod, nediskriminuje a boj s mačizmom, hoci je chvályhodný a potrebný, treba viesť na iných frontoch. Ako ďalej uvádza:

> Takzvaný „gramatický rod“, ktorý sa zjednodušujúco zamieňa s biologickým pohlavím alebo so spoločensky prijatými rodovými rolami, nie je nič viac než formálna vlastnosť gramatiky portugalčiny (a ďalších podobných jazykov). V týchto gramatických systémoch slúži na uplatnenie univerzálnej vlastnosti všetkých ľudských jazykov – gramatickej zhody. Prenášanie tejto formálnej jazykovej vlastnosti do oblasti spoločenských interpretácií – podľa môjho názoru bez zásadnejšieho odborného alebo objektívneho opodstatnenia – pokladám za skresľovanie a odklon od faktov.[2]

Coutinho (2021: 56-59) súhlasí s tvrdením, že gramatika sama o sebe nediskriminuje, zároveň však dodáva, že problém nie je vo formálnych vlastnostiach toho či onoho jazyka, ale v spôsobe, akým jeho používatelia pristupujú k realite pomocou prostriedkov, ktoré majú v danom jazyku k dispozícii. Cerqueira a Magalhães (2018: 122-123) upozorňujú, že jazyk je zakorenený v kultúre a neraz odráža a dokonca posilňuje stereotypy a rodové spoločenské roly. Autorky ďalej uvádzajú, že existuje množstvo príkladov z histórie, ktoré dokazujú, že oslovovanie žien a mužov je evidentne odlišné – ženy sú napríklad často oslovované len krstným menom – zatiaľ čo muži priezviskom –, podľa rodinného vzťahu a nie podľa individuálneho postavenia či dokonca prostredníctvom atribútov zdôrazňujúcich

[2] O chamado “género gramatical”, confundido simplistamente com o sexo biológico ou os papéis sexuais socialmente assumidos, não passa de uma propriedade *formal* da gramática do português (e de outras línguas parecidas com ele). Corresponde, nessas gramáticas, à atualização de uma propriedade universal de todas as línguas humanas, a *concordância.* O alastramento de uma propriedade formal das línguas a interpretações sociais, a meu ver sem grande fundamento técnico ou objetivo, constitui, também a meu ver, uma distorção e uma diversão dos factos.

estetické aspekty –, preto pokladajú za nevyhnutné, aby sa nazeralo na jazyk ako na živý a historicky kontextualizovaný organizmus, ktorý možno meniť v závislosti od nášho každodenného používania.

Tvrdenia lingvistiek podporujú aj výsledky výskumu Matosa (2020), ktorý sa vo svojej práci zameriava na používanie generického maskulína v európskej portugalčine. Na základe dvoch experimentálnych štúdií dospel k záveru, že hovoriaci generické mužské tvary nevnímajú celkom neutrálne a častejšie v nich vyvolávajú predstavy mužov než zmiešaných skupín. Výskum zároveň ukázal, že inkluzívne formulácie – v prípade jeho výskumu uvádzanie ženských aj mužských tvarov podstatných mien – vedú k vyváženejším predstavám. Matos – rovnako ako Veloso a Coutinho – upozorňuje, že prirodzené jazyky nie sú sexistické zo svojej podstaty; podľa neho problém vzniká vtedy, keď sa určité jazykové konvencie spájajú so spoločenskými nerovnosťami a rodovými stereotypmi. V takýchto prípadoch môžu jazykové prostriedky prispievať k symbolickému zneprítomňovaniu žien alebo iných skupín.

2. OFICIÁLNE PRÍRUČKY INKLUZÍVNEHO JAZYKA A LEGISLATÍVA PRIJATÁ NA PODPORU JEHO POUŽÍVANIA V INŠTITUCIONÁLNYCH DOKUMENTOCH

Prvou oficiálnou publikáciou s odporúčaniami pre inkluzívny jazyk je Jazyková príručka na podporu rovnosti žien a mužov vo verejnej správe (*Guia para uma Linguagem Promotora da Igualdade entre Mulheres e Homens na Administração Pública*)[3], ktorú zostavila CIG (Comissão para a Cidadania e a Igualdade de Género, Komisia pre občianstvo a rodovú rovnosť) v roku 2009 na základe súboru odporúčaní pre zástupcov členských štátov Európskej únie[4]. Z nej do

3 https://www.cig.gov.pt/wp-content/uploads/2017/06/Guia-Ling-Inclusiva-Adm-Publica_CIG_G-Abranches.pdf (6. 4. 2026)

4 https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/151780/GNL_Guidelines_EN.pdf (8. 4. 2026)

veľkej miery čerpá aj najaktuálnejšia publikácia venovaná tejto téme Príručka inkluzívneho jazyka (Manual de Linguagem Inclusiva)[5] CES (Conselho Económico e Social, Portugalská hospodárska a sociálnej rada) z roku 2021. Ako sa píše v preambule tohto dokumentu, príručka sa inšpiruje národnými a medzinárodnými normatívnymi smernicami týkajúcimi sa inkluzívneho jazyka a má byť pomôckou pri inštitucionálnej komunikácii Portugalskej hospodárskej a sociálnej rady. Predkladá alternatívy k používaniu generického maskulína a návrhy inklúzie všetkých osôb, ktoré by z nejakého dôvodu mali byť zahrnuté v inštitucionálnych dokumentoch. Autori zároveň dodávajú, že ich odporúčania majú nájsť predovšetkým praktické využitie pri príprave inštitucionálnych dokumentov a mali by spolunažívať s rôznymi diskurznými štýlmi i slobodou individuálneho prejavu. (2021:4)

Podľa portugalskej ústavy je podpora rovnosti medzi mužmi a ženami jednou zo základných úloh štátu[6] a právo na osobnú identitu je chránené proti akejkoľvek forme diskriminácie[7]. V posledných rokoch, keď sa do popredia dostáva otázka používania inkluzívneho jazyka ako jednej z foriem odstraňovania diskriminácie, rada ministrov v nadväznosti na tieto ustanovenia ústavy vydala viacero nariadení, v ktorých vyzdvihuje potrebu používať nediskriminačný jazyk. Ide predovšetkým o uznesenie rady ministrov č. 64/2006 z 18. mája, ktoré zdôrazňuje potrebu používať nediskriminačný jazyk pri vypracúvaní normatívnych aktov a odporúča na tento účel predovšetkým neutralizáciu a minimalizáciu rodovej špecifikácie. Zákon č. 4/2018 z 9. februára o nediskriminačnom jazyku tiež zdôrazňuje použitie neutralizácie a minimalizáciu rodovej špecifikácie pri vypracovávaní noriem, zároveň odporúča použitie inkluzívnych a neutrálnych foriem prostredníctvom skutočných generík a neohybných zámen. V zákonnom dekréte č. 169-B/2019 z 3. decembra, ktorým sa schvaľuje režim organizácie a fungovania XXII. ústavnej vlády, sa uvádza potreba využitia vyššie spomenutých

[5] https://www.cig.gov.pt/wp-content/uploads/2021/08/12-Manual-de-Linguagem-Inclusiva-CES.pdf (8. 4. 2026)
[6] Článok 9., bod h).
[7] Článok 26. bod 1.

možností inkluzívneho jazyka pri formulovaní normatívnych aktov, vždy pokiaľ je to možné a pokiaľ to nie je na úkor jasnosti textu.

V *Príručke inkluzívneho jazyka* nájdeme množstvo konkrétnych príkladov na neutralizáciu a minimalizáciu rodovej špecifikácie s využitím hromadných podstatných mien (napr. *o eleitorado*, voličstvo), podstatných mien s jedným gramatickým rodom pre obe pohlavia (napr. *o cônjuge*, manžel/manželka; *a pessoa*, osoba) a podstatných mien s rovnakým tvarom mužského a ženského rodu (napr. *estudantes*, študenti/študentky; *docentes*, vyučujúci/vyučujúce), napr. *as pessoas imigrantes* (imigrujúce osoby) či *comunidades imigrantes* (imigrantské komunity) namiesto *os imigrantes* (imigranti), *juventude* (mládež), *a população jovem* (mladá populácia), *as pessoas jovens* (mladí ľudia) namiesto *os jovens* (mladí), *o corpo docente* (učiteľský zbor) alebo *docentes* (vyučujúci/vyučujúce) namiesto *professores* (učitelia).

Problémom podstatných mien s rovnakým tvarom mužského a ženského rodu je, že ich využitie je inkluzívne, len pokiaľ sa podstatné meno použije bez podradeného slova, ktoré si vyžaduje gramatickú zhodu, čo, prirodzene, v mnohých prípadoch možné nie je. Napr. podstatné mená *docentes* (vyučujúci) a *eleitores* (voliči) sa dajú neutrálne použiť len v prípade, že pri nich nebude stáť člen (napr. *os docentes*), rozvíjajúce prídavné meno (napr. *caros docentes*, milí učitelia), rodovo nie neutrálne zámeno (napr. *as nossas docentes*, naše vyučujúce) či iný slovný druh vyžadujúci zhodu v rode a čísle.

Ďalšou odporúčanou možnosťou je využitie trpného rodu, napr. *O formulário de candidatura deve ser enviado até dia x* (Prihlášku treba odoslať do dňa ...) namiesto *O candidato deve enviar o formulário de candidatura até dia x* (Kandidát musí odoslať prihášku do dňa ...) či *Petição subscrita por* (petícia podpísaná *kým*) namiesto *Os subscritores da petição* (podpisovatelia petície), (s. 10).

Vlastné príručky pre inkluzívny jazyk už vydalo viacero portugalských inštitúcií, napr. Univerzita v Porte[8], Univerzita v Aveire[9], lisabonská Universidade Nova de Lisboa[10], Mestské

[8] https://www.up.pt/portal/documents/76/Guia_para_a_Utilização_de_Linguagem_Inclusiva.pdf

[9] https://api-portal.ua.pt/api/v1/file/90006 (11. 5. 2026)

[10] https://www.unl.pt/wp-content/uploads/2024/08/Guia-para-a-utilizacao-de-Linguagem-Inclusiva-da-Universidade-NOVA-de-Lisboa.pdf (11. 5. 2026)

zastupiteľstvo mesta Coimbra[11], Mestské zastupiteľstvo mesta Ponte da Barca[12] či Komisia pre rovnosť v práci a zamestnaní[13].

Aj keď sa príručky vo väčšine navrhovaných inkluzívnych riešení zhodujú, nájdu sa medzi nimi i rozdiely. V príručke Mestského zastupiteľstva mesta Coimbra sa odporúča použitie mužského i ženského tvaru. „Použitie oboch tvarov sa všeobecne považuje za najvhodnejší a najúčinnejší prostriedok na podporu viditeľnosti a symetrie. Platí to najmä v románskych jazykoch vzhľadom na ťažkosti pri systematickej neutralizácii alebo abstrahovaní od gramatického rodu. Je to spôsobené vysokým výskytom výrazov s morfologickými rodovými znakmi a potrebou rodovej zhody.“ (s. 3)

Veloso (2017) v prípade uvádzania mužského i ženského rodu upozorňuje na problém poradia, v ktorom budú tvary uvedené. Pokiaľ bude na prvom mieste ženský rod, môže to byť pokladané za povýšeneckú galantnosť. Ak bude ako prvý uvedený mužský rod, môže sa to interpretovať ako prejav mačizmu, ktorý má inkluzívny jazyk potláčať. Príručky odporúčajú striedanie poradia mužského a ženského rodu. Aby sa zredukovalo opakovanie, pokiaľ je podstatné meno rozvité prídavným menom, má sa pri prídavnom mene použiť rod podstatného mena stojaceho bližšie (napr. *funcionários e funcionárias encarregadas*, *alunas e alunos apresentados*), ako odporúčajú Cunha a Cintra (1998: 273).

Napriek odporúčaniam príručiek sa zástancovia inkluzívneho jazyka i jeho odporcovia vo všeobecnosti zhodujú, že sa treba v rámci možností vyhnúť nadmernému uvádzaniu mužského i ženského tvaru. Kým v nižšej miere je tento postup pomerne dobre použiteľný, pokiaľ sa v texte objavuje pričasto, ide proti jazykovej ekonómii ako jednej zo základných vlastností jazyka. Navyše, ako píše Coutinho (2021: 65), systematické opakovanie štylisticky narúša text a v konečnom dôsledku otvára priestor pre zosmiešňovanie a karikovanie, čo

[11] https://www.cm-coimbra.pt/wp-content/uploads/2023/12/Template_Guia-LI.pdf (15. 5. 2026)

[12] chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.cmpb.pt/cmpontedabarca/uploads/writer_file/document/537/manual_de_linguagem_inclusiva.pdf (15. 5. 2026)

[13] https://forumigen.cite.gov.pt/documentos/manualdelinguageminclusiva.pdf (6. 4. 2026)

vyvoláva presne opačný účinok, o aký sa zástancovia inkluzívneho jazyka usilujú.[14] Veloso uvádza príklad:

> ***Os e as utentes*** *deste ginásio devem dirigir-se* ***aos professores e às professoras encarregados e encarregadas*** *da vigilância dos espaços antes de qualquer atividade e devem solicitar previamente* ***aos funcionários e às funcionárias*** *a chave de acesso aos balneários.* ***Os e as responsáveis*** *do ginásio não se responsabilizam pelos danos e pelos furtos de que* ***os frequentadores e as frequentadoras*** *do ginásio possam ser vítimas.*
>
> ***Používatelia a používateľky*** *tejto telocvične sa musia pred akoukoľvek činnosťou obrátiť na* ***učiteľov a učiteľky poverených a poverené*** *za dozor v týchto priestoroch a musia si vopred vyžiadať kľúč od šatní.* ***Zodpovední a zodpovedné*** *za telocvičňu nezodpovedajú za škody a krádeže, ktoré* ***návštevníci a návštevníčky*** *môžu utrpieť.*

3. NAJNOVŠIE TENDENCIE PRI HĽADANÍ INKLUZÍVNYCH RIEŠENÍ

V ostatných rokoch sa v portugalčine rovnako ako v mnohých iných jazykoch začali používať znaky @ a *x* (*olá a tod@s* či *carxs amigxs*), ktoré majú riešiť inklúziu nielen žien, ale aj nebinárnych osôb. V súčasnosti sa však lingvisti i mnohí aktivisti[15] zhodujú, že použitie týchto znakov nie je cestou k inklúzii, keďže sa síce vyhneme generickému maskulínu, a tak začleníme ženy i nebinárne osoby, ale zároveň vylúčime rôzne iné skupiny obyvateľstva ako napríklad ľudí s poruchami učenia a dyslexiou, ktorým takého znaky komplikujú čítanie, či osoby so zrakovým znevýhodnením, keďže softvéry na čítanie textu slová obsahujúce tieto znaky nevedia prečítať. Ako píše Moyšová (2024: 8-9), grafické znaky sťažujú porozumenie textu aj žiakom na základných školách a cudzincom, ktorí sa s jazykom

[14] Z tohto istého dôvodu som sa aj ja v tomto texte rozhodla pre používanie generického maskulína.

[15] Napr. Manuál Univerzity v Porte, Auxland (2020).

zoznamujú, a písaný text sa tak stáva komunikačným kódom, prístupným len informovanej skupine komunikantov. A navyše, keďže ide o znaky použiteľné výlučne v písomnom prejave, je ich využitie veľmi obmedzené. Komunikácia prebieha primárne na verbálnej úrovni a tieto znaky nemajú fonologický náprotivok, je preto veľmi nepravdepodobné, že by sa ujali v širšom meradle.

Manuál Univerzity v Porte upozorňuje, že pri použití lomky (napr. aluno/a) dochádza k rovnakému problému, hoci lomku iné príručky, prinajmenšom v obmedzenej miere, odporúčajú (napr. *Príručka inkluzívneho jazyka* CES). Text je síce rodovo inkluzívny, ale ťažšie pochopiteľný pre osoby s dyslexiou a problematický pre softvéry na čítanie textu.

Auxland (2020: 66-73) upozorňuje, že pri hľadaní najprijateľnejších rodovo neutrálnych riešení je potrebné vziať do úvahy viacero faktorov. Neutrálne rody by mali čo najmenej narúšať existujúcu portugalskú gramatiku, čo uľahčí ich prijatie mimo marginalizovaných komunít a rozšírenie medzi širšou verejnosťou. Zároveň musia byť ľahko zrozumiteľné, aby bol ich význam zrejmý aj pre používateľov jazyka mimo týchto komunít. Na rozdiel od už spomínaných znakov @ a *x* musia byť použiteľné v písomnom i ústnom prejave.

Auxland, ale aj mnohí ďalší lingvisti i aktivisti podporujúci rodovo neutrálny jazyk pokladajú za najprijateľnejšie riešenie, ktoré najväčšmi spĺňa vyššie uvedené kritériá, zavedenie koncovky *-e* ako neutrálneho označenia pre podstatné a prídavné mená v protiklade ku koncovke mužského tvaru *-o* a koncovke ženského tvaru *-a*. Rodovo neutrálnym ekvivalentom tvarov *aluno* (žiak) a *aluna* (žiačka) je teda *sapateire*, tvarov končiacich sa na *-go*, *-ga* je pre zachovanie výslovnosti *-gue* (napr. *amigo*; priateľ; *amiga*, priateľka; *amigue*) a tvarov končiacich sa na *-co*, *-ca* je *-que* (napr. *técnico*, technik; *técnica*, technička; *técnique*). Lingvista však upozorňuje, že i pri tomto riešení môžu v niektorých prípadoch vzniknúť mätúce tvary. Pokiaľ by sme analogicky použili *-e* aj pri tvorení rodovo neutrálneho určitého člena, ktorý by mal popri tvare mužského rodu *o* a ženského rodu *a* tvar *e*, bol by tento tvar zhodný so spojkou *e*, čo by mohlo spôsobovať nejasnosti a komplikovať pochopenie textu. Preto je navrhovaný tvar člena *le*. Pri tvorení neutrálneho osobného zámena je koncovka *-e* opäť nepoužiteľná, keďže na *-e* sa končí osobné zámeno

mužského rodu, ktoré má tvar *ele* (ženský rod má tvar *ela*). Navrhovaným neutrálnym tvarom je *elu* (v niektorých príručkách *ile* alebo *ilu*).

ZÁVER

Ako sme načrtli vyššie, v poslednom desaťročí sa v Portugalsku diskusia ohľadom používania inkluzívneho jazyka zintenzívňuje, a to nielen v rámci menšinových komunít či v médiách a na sociálnych sieťach, ale i v akademickom prostredí. Inkluzívny a nediskriminačný jazyk podporuje aj legislatíva a mnohé verejné inštitúcie. Stále však zostáva na úrovni odporúčaní a pri podrobnejšej analýze zistíme, že ho v praxi neaplikujú ani samotné inštitúcie, ktoré ho presadzujú. Napríklad Univerzita v Porte, ktorá má na svojej stránke prístupnú príručku inkluzívneho jazyka, zverejnila článok o úspechoch výskumného tímu, ktorý vyvinul prototyp vakcíny na liečbu rakoviny, kde používa generické maskulínum, hoci je v skupine minimálne jedna žena, ktorá je menovite spomenutá aj v texte.[16]

Na záver môžeme konštatovať, že diskusia o inkluzívnom jazyku v portugalčine zostáva otvorená a jej ďalší vývoj nemožno s istotou predvídať. Mnoho autorov sa zhoduje v tom, že jazyk by mal byť inkluzívnejší, ale nie za cenu straty zrozumiteľnosti, prirodzenosti či komunikačnej efektívnosti. Niektoré navrhované riešenia sa ukazujú ako praktické a relatívne ľahko osvojiteľné, zatiaľ čo iné môžu viesť k novým formám vylučovania alebo pôsobia natoľko neprirodzene, že ich širšie prijatie je otázne. Zároveň platí, že každé odporúčanie v prospech inkluzívneho jazyka treba posudzovať v konkrétnom komunikačnom kontexte, pričom, ako zdôrazňuje aj Soares (2017), osobitný význam má jeho používanie v textoch týkajúcich sa rodovej rovnosti, nediskriminácie, menšín či ľudských práv. Ako upozorňuje Auxland, jazyk je do veľkej miery samourčujúci a o opodstatnenosti nových riešení rozhoduje najmä bežné používanie. Preto budú o úspechu alebo neúspechu jednotlivých

[16] https://noticias.up.pt/2024/07/26/investigadores-da-u-porto-criam-prototipo-de-vacina-para-tratar-cancro/ (9. 6. 2026)

inkluzívnych stratégií rozhodovať predovšetkým samotní používatelia jazyka.

Tento článok vznikol v rámci projektu VEGA 1/0142/24 Jazyková inkluzívnosť: medzi integratívnou a reštriktívnou komunikáciou.

BIBLIOGRAFIA

AUXLAND, Morrigan (2020): Para Todes: A Case Study on Portuguese and Gender-Neutrality. In: *Journal of Languages, Texts, and Society*, č. 4, University of Nottingham, s. 60-83. [dostupné na <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.nottingham.ac.uk/research/groups/languagestextssociety/documents/lts-journal/issue-4/lts-issue-4-article-auxland.-m.-para-todes-a-case-study-on-portuguese-and-gender-neutrality.pdf>, 3/6/2026]

CERQUEIRA, Carla – MAGALHÃES, Sara Isabel (2018): (Des)Fazer género, (des)construir futuros. In: *Faces de Eva,* č. 39. Universidade Nova de Lisboa, s. 121-128. [dostupné na <https://scielo.pt/pdf/eva/n39/n39a11.pdf >, 31/5/2026]

COUTINHO, Antónia (2021): Identidades textuais, linguagem inclusiva e (re)formulação. In: *Reformuler, une question de genres? / Reformular, uma questão de géneros?* Vila Nova de Famalicão, Humus, s. 51-67.

CUNHA, Celso – CINTRA, Lindley (1998): *Nova Gramática do Português Contemporâneo*. Lisabon, Edições João Sá da Costa.

MATOS, João (2020): *Poderá uma língua natural ser sexista? Avaliação do impacto de informação gramatical e de estereótipos de género na compreensão de enunciados com sujeitos masculinos genéricos em Português Europeu* [diplomová práca]. Universidade Nova de Lisboa. [dostupné na <https://www.publico.pt/2014/05/18/portugal/noticia/podemos-agora-ser-um-pais-normal-1636200>, 15/5/2026]

MOYŠOVÁ, Stanislava (2023): Aspekty inkluzívneho jazyka nielen v slovenčine. In: *Kultúra slova*, ročník 58, č. 1., Bratislava, Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra, s. 3-14.

SOARES, Cristiane – SILVA, Gláucia (2022): Português para todes: percepções de profissionais de língua portuguesa sobre o uso de linguagem inclusiva. *In: Portuguse Language Journal*, č. 16. https://www.portugueselanguagejournal.com/

SOARES, Helena (2017). Novo grupo interinstitucional sobre linguagem inclusiva. In: *A folha Boletim da língua portuguesa nas instituições*

europeias, č. 55. Generálne riaditeľstvo pre preklad Európskej komisie, s. 1-4. https://ec.europa.eu/translation/portuguese/magazine/documents/folha55_pt.pdf

VELOSO, João (2017): "Exm.o Sr.o Dr.o, Senhora Presidenta, Car@s Amig@s e o Sexo dos Anjos", dostupné na https://ojoaoveloso.wordpress.com/2017/02/26/exmo-sro-drosenhora-presidenta-cars-amigs-e-o-sexo-dos-anjos/ [online, 15. 4. 2026]

Príručky inkluzívneho jazyka

ABRANCHES, Graça (2009). *Guia para uma Linguagem Promotora da Igualdade entre Mulheres e Homens na Administração Pública.* Lisabon: CIG - Comissão para a Cidadania e a Igualdade de Género. [dostupné na <https://www.cig.gov.pt/siic/pdf/2014/siic-Linguagem.pdf >, 6/4/2026]

CÂMARA MUNICIPAL DE COIMBRA (2023): *Guia de Orientação para o Uso de Linguagem Inclusiva*. [dostupné na <https://www.cm-coimbra.pt/wp-content/uploads/2023/12/Template_Guia-LI.pdf>, 15/5/2026]

COMISSÃO PARA A IGUALDADE NO TRABALHO E NO EMPREGO: *Manual linguagem inclusiva*. [dostupné na <https://forumigen.cite.gov.pt/documentos/manualdelinguageminclusiva.pdf>, 6/4/2026]

MUNICÍPIO DE PONTE DA BARCA (2023): *Manual de linguagem inclusiva/neutra*. [dostupné na <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.cmpb.pt/cmpontedabarca/uploads/writer_file/document/537/manual_de_linguagem_inclusiva.pdf >, 15/5/2026]

CONSELHO ECONÓMICO E SOCIAL (2021). *Manual de linguagem inclusiva*. [dostupné na <https://www.cig.gov.pt/wp-content/uploads/2021/08/12-Manual-de-Linguagem-Inclusiva-CES.pdf >, 8/4/2026]

Európsky parlament (2018): *Gender-neutral Language in the European Parliament*. [dostupné na <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/151780/GNL_Guidelines_EN.pdf>, 8/4/2026]

HBO (2020): *Guia de linguagem inclusiva Todxs nós*. [dostupné na <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://pji.portaldosjornalistas.com.br/wp-content/uploads/2020/05/GuiaTodxsNos.pdf>, 10/4/2026]

UNIVERSIDADE DO PORTO (2023): *Guia para a Utilização de Linguagem Inclusiva*. [dostupné na <https://www.up.pt/portal/documents/76/Guia_para_a_Utilização_de_Linguagem_Inclusiva.pdf>, 11/5/2026]

Universidade Nova de Lisboa (2024): *Guia para a utilização de linguagem inclusiva*. [dostupné na <https://www.unl.pt/wp-content/uploads/2024/08/Guia-para-a-utilizacao-de-Linguagem-Inclusiva-da-Universidade-NOVA-de-Lisboa.pdf>, 11/5/2026]

Jana Benková Marcelliová
Katedra romanistiky, Filozofická fakulta
Univerzita Komenského v Bratislave
Gondova 2, 811 02 Bratislava 1, Slovenská republika
jana.marcelliova@uniba.sk